

θηται παῖς τις στενός συγγενής τῆς νύμφης, ὅστις δὲν ἐπι-
τρέπει νὰ παραλάβωσι τὸ κιβώτιον ἄνευ ἀμοιβῆς τινος, *μπαζις*.

Ἡ συνοδεία ἡ φέρουσα τὰ προικῶα πορεύεται ὡς ἐξῆς.

Προπορεύονται παῖδες κρατοῦντες τὰ χάλκινα ἄγγεῖα τοῦ
μαγειρείου καὶ τὰ διὰ τὰς ἄλλας οἰκειακὰς ἀνάγκας χρησι-
μεύοντα, ἅτινα καὶ κρούουσι διὰ λίθων ἢ ξύλων.

Κατόπιν ἀκολουθοῦσι τὰ ὑποζύγια τὰ φέροντα τὰ κιβώτια,
ἐν οἷς εὐρίσκονται τὰ πολυτιμότερα πράγματα· ἐφ' ἐνὸς δὲ
τῶν κιβωτίων τούτων θέτουσι καὶ τὸ ἀπαραίτητον μετᾶξινον
ἐφάπλωμα.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὰ παλληκάρια ἐν συνοδείᾳ
μουσικῆς ἀνακρουούσης καταλλήλως.

Ἦδη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ ἀναμένει τοὺς ἀπεσταλμέ-
νους τράπεζα μεθ' ὑπτῶν ἁμνῶν καὶ ἀφθόνου οἴνου, ἐνθα τὸ
ρίχνουν στὰ καλά μέχρι τῆς δωδεκάτης, ὅτε ἀποχωροῦσι
πάντες, προσδιορίζεται δὲ καὶ ἡ ὥρα, καθ' ἣν θέλει λάβῃ
χώραν ἡ στέψις.

Κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν στέλλονται πάλιν τὰ
παλληκάρια τοῦ γαμβροῦ καὶ φέρουσι τὸν παρὰ νυμφον· οὕτω
δὲ πάντες ὁμοῦ μεταβαίνουν εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης.

Τὴν ἀφιξίν των ἀναμένει γυνὴ τις φέρουσα *δαμασκι μαν-
δίλι* καὶ *ζακχαρωτὰ* ἅτινα δίδει εἰς τὸν γαμβρόν καὶ τοὺς
ἀκολουθοῦντες του· μετὰ τοῦτο δὲ τῷ ἀποτείνει τὴν εὐχὴν νὰ
ζήσετε, νὰ γεράσετε, νὰ τα χιλιάσετε χαρίζοντα αὐτῷ συγ-
χρόνως τὸ *μανδύλιον*.

Περαιτωθειῶν τῶν διατυπώσεων τούτων εἰσέρχεται εἰς
τὸν οἶκον ὁ γαμβρός, ὅπως λάβῃ τὴν νύμφην καὶ ὁδηγήσῃ
αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ μυστηρίου. Ἡ νύμφη
λίαν συγκεκινημένη ζητεῖ τὰς εὐλογίας τῶν γονέων τῆς· ἐν-
νοεῖται δὲ ὅτι τοιαύτη σκηνὴ εἶνε λίαν συγκινητικὴ.

Ἦδη ἡ συνοδεία ἐξέρχεται, προπορευομένων τῶν μελλο-
νύμφων καὶ διευθύνεται πρὸς τὸν ὠρισμένον ναόν· ἐννοεῖται
ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τὸ ῥάντισμα καὶ αἱ εὐλο-
γίαι τῶν παρισταμένων εἶνε ἀκατάπαυστοι.

Τελεσθέντος τοῦ μυστηρίου πάντες οἱ παριστάμενοι πορεύ-
ονται εἰς τὸν οἶκον ἐνθα θέλουσι καταλύσῃ οἱ νεόγαμοι καὶ
ἐπεύχονται αὐτοῖς τὰ βέλτιστα.

Τὴν ἐσπέραν ἐτοιμάζεται δεῖπνον ἐν ᾧ παρακάθονται οἱ
στενότεροι τῶν συγγενῶν καὶ φίλων· λαμβάνει δὲ πέρας ἡ
ἐορτὴ αὕτη περὶ τὴν 10 ἢ 11, ὅτε ἕκαστος ἀπέρχεται εἰς
τὰ ἴδια.

Ταῦτα καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν, τὴν δὲ δευτέραν γίνονται
τὰ μεθεόρτια. Τὴν πρωΐαν δηλ. ἀποστέλλει ἡ νύμφη τῷ πα-
ρά νυμφῳ ὡς δῶρον ἐν ὑποκάμισον ἐν ζεύγος περινημίδων
καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη ἱματισμοῦ, ὃ δὲ παρὰ νυμφος ἀνταπο-
δίδει τὸ δῶρον πληρώων τὰ ληφθέντα διὰ χρυσοῦ νομίσμα-
τος. Περὶ τὴν 3 μ. μ. παρατίθεται τὸ *τραπέζι τοῦ νοτοῦ*
διαρκεῖ δὲ τὸ συμπόσιον μέχρι μεσονυκτίου ὅτε πλέον περα-
τοῦνται καὶ αἱ ἐορταὶ τοῦ γάμου καὶ αἱ διασκεδάσεις.

Ἄλλ' ἴσως τις ἤθελέ με ἐρωτήσει τὰ περιγραφέντα ἔθιμα

ἐκδηλοῦντα τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν τοῦ ἐλληνικοῦ
λαοῦ διατηροῦνται μέχρι τῆς σήμερον ἢ μήπως ὁ τεθεὶς ἐνε-
στῶς, εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταβληθῇ;

Δυστυχῶς δὲν θὰ εὐχαριστήσω τὸν ἐρωτήσοντά με· τινὰ
τῶν ἐθίμων τούτων διατηροῦνται, τὰ πλεῖστα ὅμως ἀπέβα-
λον τὸν ἀληθῆ ἐλληνικὸν χαρακτῆρα, μεταδοθέντος τοῦ εὐ-
ρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ· τὰ πάντα ἤδη ἔλαβον χροιάν εὐρω-
παϊκὴν· αἱ νομιζόμεναι ἴσως περιττολογίαι ἀπεσκορακίσθησαν
καὶ γίνεται πλέον ἀπλούστατα τὸ μυστήριον τοῦ γάμου,
ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων.

Μέχρι ὅμως τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης δεκαετηρίδος
διετηροῦντο σφᾶ καὶ ἀκέραια τὰ γνησίας καταγωγῆς ταῦτα
ἔθιμα, ἅτινα, ὡς ἐφθην εἰπὼν, ἐκφράζουσι τὸ ἀφελές καὶ μὴ
προσπεποιημένον τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος.

I. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ.

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΧΙΟΝ

(Συνέχ. ἴδε προηγούμε. φύλλον).

Ἀρίστης τυχὸν δεξιότητος πρᾶ τε τῷ θεῷ μου Ἰ. Μ. καὶ
παρὰ τοῖς λοιποῖς συγγενέσι καὶ φίλοις, ἐπεσκεψάμην προσ-
κληθεὶς τὸν κ. Κ. Μ. Ἀπὸ τοῦ δώματος τῆς οἰκίας τούτου
εἶδον κατὰ πρῶτον ἐν πανοράματι τὴν Καλημασίαν. Αἱ οἰ-
κίαι ἄπχσαι ἦνε λίαν γραφικαὶ τὴν θέαν, ἐν μέσῳ δένδρων
ὑψοῦμεναι, μᾶλλον δ' ἅπαν τὸ χωρίον σειρὰ δένδρων περι-
βαλλει. Οἱ πολυπληθεῖς τετράπλευροι κῶνοι, τὰ δώματα ἢ
αἱ εὐρεῖαι καὶ ἐπίπεδοι στέγαι, οἱ εὐάριθμοι καπναγωγοὶ καὶ
ὁ μέγας, περὶ οὗ εἶπον, πύργος εἶχον ὄψιν ποικίλην καὶ,
ἐπαγωγόν· Ἀλλὰ τὴν θέαν θελκτικωτέραν ἐποίησε ὁ πρὸς
ἀνατολὰς διαγραφόμενος κυανοὺς μεταξὺ Χίου καὶ Ἐλάσσον-
νος Ἀσίας πορθμός, οὗ πρὸς νότον ὑψοῦντο ἢ τε Σάμος καὶ
ἡ Ἰκαρία· βορειόθεν ὑψοῦτο τὸ ὄρος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ,
φέρον τὸ ἐπάνυμνον αὐτῷ ναΐδιον. Ἐν τῇ ὑπῳρεῖᾳ τοῦ ὑψη-
λοῦ τούτου βουνοῦ καὶ πρὸς νότον καὶ δυσμὰς τῆς Καλημα-
σίας ὑψοῦται, ἐν μέσῳ πολλῶν δένδρων, τὸ περὶ οὗ ἀνωτέρω
εἶπον λευκὸν τὴν ὄψιν καὶ εὐρὺ μονύδριον γυναικῶν, καλὴν
ἔχον τὴν ἄποψιν.

Ἄλλ' ἐν πάσῃ τῇ ἡδονῇ καὶ γοητείᾳ τῆς θέας ἐκείνης
μεγάλῃ θλίψις με κατέλαβε, διὰ μιᾶς ἀναπολήσαντα τὴν
ἱστορίαν τῆς πάλαι Ἰωνίας, ὅτε μέγιστα μὲν ἐγεννῶντο διὰ-
νοιαί, αἰτίδιοι τῆς ἀνθρωπότητος διδάσκαλοι, μέγιστα δὲ κα-
τῶρθον ἔργα πολιτικοί, τύραννοι, στρατηγοί, μέχρι τῶν ἐν
τῇ ἀπέναντι Μυκάλη ἄθλων τοῦ Ξανθίππου... Ἄλλ' ὅσον
καὶ ἂν θρηνῇ ὁ Ἕλλην ἐπὶ τῇ τῶν χρόνων μεταβολῇ, ὁ θρη-
νος αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἀνύττει, ἐὰν μὴ ἀποφασίσῃ ν' ἀποτινάξῃ
τὸν μακρῶνα ζυγὸν ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ τραχήλου... Μετὰ
τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην ἐξήλθομεν εἰς τοὺς ἀγρούς. Σχῖνοι.
ἐλαῖαι, ἀμυγδαλέαι, πικνοῖα ὀπωροφόρα δένδρα καλύπτουσι

τὴν γῆν καὶ σκιάζουσι πᾶσαν γωνίαν καὶ τὸν περίπατον ἡδιστον ἀπεργάζονται. Πάντες μὲν ἐφιλοφρονοῦντο καὶ ἀμύγδαλα ἀρτιδρεπῇ προσέφερόν μοι, πληροφοροῦντές με ἅμα ὅτι οὐδεὶς ἀγρὸς μένει ἀργός, οὐδεμία γωνία γῆς ἐν Καλημασίᾳ ἀκαλλιέργητος. Περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπεσκέψαμην τὸν ἱερέα Μ., συγγενῇ τοῦ τε θείου μου καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Β', περὶ οὗ, λόγου συμπεσόντος, καὶ περὶ τινος νῦν ἔτι μητροπολίτου Κ...., πλείστα τὰ ἄτοπα ἔμαθον, ἅπερ καὶ ἐνταῦθα ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω, εἰ μὴ ἐγίνωσκον ὅτι εἶνε πασίγνωστα τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ὅτι οἱ περὶ αὐτῶν πανηγυρικοὶ πᾶν ἄλλο εἶνε, ἢ εὐφημοί....

Παρά τῷ εἰρημένῳ ἱερεὶ ἔμαθον καὶ τὴν ἐξῆς παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου Βολισσοῦ· ὅτι τοῦτο δηλαδὴ, ὠνομάσθη Βολισσός ἢ Βελισσός ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἀτυχὴς Στρατηγὸς Βελισσάριος περιπεσὼν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν δυσμένειαν ἀπεχώρησεν εἰς τὸ εἰρημένον χωρίον.

Δευτέρα, Μαΐου 22.

Περὶ μεσημβρίαν ἐπεσκέψαμην τὴν ἐν Καλημασίᾳ σχολὴν τῶν ἀρρένων. Εἶνε μακρὰ καὶ ὑψηλὴ ἡ οἰκοδομὴ αὕτη, οὕσα ἄλλοτε ναὸς τοῦ Ἁγίου Σεφάνου, ὡς δηλοῖ ἔτι καὶ τὸ κοίλωμα τοῦ ἱεροῦ βήματος. Κεῖται δ' ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας ἐν τῷ χωρίῳ θέσεως, παρὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς εὐρυχώρου πλατείας, ἧς ἐν μέσῳ ὑψοῦται ὁ ἡδὴ μνημονευθεὶς τετράγωνος Γενουησιακὸς πύργος. Ὁ διδάσκαλος, οὐχὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτος ὢν, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀσκῶν ἐρεκατῶν περιστάσεων φιλικὰ ὑπεδέξατό με. Τὰ παιδιά τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐμελέτων, ὅσα δὲ εἶπέ μοι περὶ αὐτῶν ὁ διδάσκαλος ἐν συνόψει ἔχουσιν ὧδε· ἡ ἀκηδία καὶ ἀμουσία τῶν γονέων εἶναι ἀπαρადειγμάτιστος· ἀντ' ἐλαχίστης βοήθειας, ἣν αὐτοῖς παρέχονται τὰ τέκνα αὐτῶν, εἴτε ἐν ἀγροῖς εἶνε ἄλλοθέπου, εἰς οὐδὲν λογίζονται τὴν ἐκ τῆς σχολῆς ἡθικὴν τῶν παιδῶν αὐτῶν διάπλασιν.

Τὸν ἀπελπισμὸν τοῦτον τοῦ διδασκάλου προσεπάθησα νὰ μετριάσω, εἰπὼν ὅτι δὲν ἀρκοῦσιν ἀπλοὶ σχετικασμοί, ἀλλ' ἀγῶνες καὶ μόχθοι τῶν κρείττωνων, πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων. Ὅπως δὴ ποτε ὅμως ὁ ἄλλως πᾶν ἄλλο ὢν, ἢ διδάσκαλος ἐκεῖνος κ. Π. Μ...., ἐφάνη μοι φιλότιμος καὶ γνώστης τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, μορφωθείς ἐν τῇ μετὰ τοῦ αὐτόθι ἱατροῦ χρέῃ ἐπιτελοῦντος κ. Χ.... Ἀπελθὼν τῆς Σχολῆς, περιῆλθον τὴν κώμην. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἰσὶ διώροφοι, ἐνίαι δὲ τριώροφοι. Ὑπὲρ τὴν θύραν πάσης οἰκίας, ἐπὶ εὐμεγέθους τετραπλεύρου λίθου, γέγλυπται σταυρός, οὗ περίξ δύο κλάδοι. Τούτων κάτωθεν ἀναγινώσκεται τὸ ἔτος τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ οἴκου πλείστοι δὲ τούτων ἔφερον χρονολογίαν ἐκ τῆς ἡ' ἑκατονταετηρίδος, ἄλλαι δὲ ἔτη τῶν ἀρχῶν τῆς ιθ'. Τοιαύτας χρονολογίας εἶδον καὶ χθές, τὸν Κάμπον διαβαίνων. Ἡ ἐγγάραξις αὕτη τοῦ ἔτους τῆς οἰκοδομῆς, τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν περίξ κλάδων, ἀρίστην ἐμποιεῖ αἴσθησιν, καὶ διότι ἐνὶ καὶ μόνῳ βλέμματι ἀναγινώσκεις τὴν ἱστορίαν τῶν πρὸ ὀφθαλμῶν τεκτονικῶν ἔργων, καὶ διότι δῆλον γίνε-

ται ὅτι οἱ ἄλλως παμπόνηροι κάτοικοι ἐνθυμοῦνται τοῦλάχιστον τὸ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι....

Πρὸς ἐσπέραν οἵκαδε ὑποστρέφων συνήντησα ὁμιλὸν τινα χωρικῶν καὶ εἶπον αὐτοῖς ὅσας περὶ τῆς μὴ εἰς τὸ σχολεῖον ἐνδελεχοῦς φοιτήσεως τῶν τέκνων αὐτῶν, ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου μεμφιμοιρίας. Οἱ ἄνθρωποι ἀπολογούμενοι ἀπεκρίναντο ὅτι δεξιὰ χεὶρ αὐτῶν εἶνε τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἔρρενά τε καὶ θήλεα καὶ οὐδαμῶς ἠθέλησαν νὰ ἀποδεχθῶσιν ὅτι πολλῷ μείζων θὰ εἶνε ἡ ὠφέλεια αὐτῶν, ὅταν παιδεύωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἢ ὅταν μόνον τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων αὐτῶν ἐκμεταλλεύωσι.

Ἄρά γε οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες γεωργοὶ καὶ χωρικοὶ εἶνε ὅσον καὶ οἱ Χιοὶ χωρικοὶ φιλόστοργοι;....

Μαΐου 23.

Σήμερον ἀνῆλθον εἰς τὸν Γενουησιακὸν πύργον, ὑψούμενον, ὡς εἶπον, ἐν μέσῃ τῇ Καλημασίᾳ. Ὑπὸ τὸ Ἰσόγειον αὐτοῦ ὑπάρχει μεγίστη δεξαμενὴ· ἄνωθεν αὐτῆς πελώρια τετράγωνα κτίσματα στηρίζουσι τὰς ὑπερτέρας ὀροφάς. Εἰς τὴν ἀμέσως μετὰ τὸ Ἰσόγειον ὀροφὴν ἀνῆλθον, ὀδηγούμενος ὑπὸ τινος παιδίου, διὰ λιθίνης, πλατείας καὶ κατεστραμμένης κλίμακος. Ἡ ὀροφὴ αὕτη οὐδαμῶς διαφέρει τῆς ἰσογαίου. Τὰ αὐτὰ τετράγωνα στηρίγματα, οἱ αὐτοὶ θόλοι, αἱ αὐταὶ διαστάσεις. Καὶ ἡ δευτέρα δὲ καὶ τρίτη ὀροφὴ ὅμοιαι κατὰ πάντα πρὸς τὰς δύο πρώτας. Αἱ μεταξὺ τῶν ὑποστηρίγματων τῶν θόλων ἀποστάσεις εἶνε εὐρεῖαι, ἐκάστη ἀποτελούσα χώρισμα, ὅπερ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θάλαμος. Ἐπὶ τινος τῶν πλευρῶν φαίνεται σκοτεινόν τι ἄνοιγμα, ὅπερ εἶνε ἢ τὰ ὕδατα εἰς τὴν δεξαμενὴν διοχετεύουσα ὑδρορροή.... Διὰ στενῆς τινος καὶ κατερραγμένης κλίμακος ἀνῆλθομεν εἰς τὸ δῶμα ἢ τὴν στέγην, ἐστρωμένην οὖσαν ὑπ' ἀμμοκονίας, ἀναμίκτου ἐξ ἐρυθροχρόων λιθαρίων. Ἡ στρώσις αὕτη εἶνε ἀξιώλογος, ἔχουσα μὲν στερεότητα μαρμάρου, οὕσα δὲ ἀπλῆ, ὁμαλὴ καὶ ὠρεία. Ὑπὸ τῶν Χίων κλεῖται ἀστρακὰ (ἴσως διὰ τὸ ὑπαιθρον, διὰ τὸ ὑπὸ τὰ ἀστρα ἀμέσως καῖσθαι), καὶ τοιαύτη ἀστρακὰ καλύπτει τὰς πλείστας τῶν οἰκίων. Ἐνιαχοῦ τοῦ δώματος τούτου ὑπάρχουσιν ἀπαίσιαι σχισμαί, ἔτι δὲ που καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, χαρᾶσθαι ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦ σεισμῶν. Ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ ἐτελοῦντο ἄλλοτε εὐωχίαι καὶ ὀρχήσεις γαμήλιαι, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως εἰς αὐτὸν κατέφευγον, ὡς λέγουσιν οἱ γεραῖτεροι... Ἀπὸ τοῦ δώματος ἡ θέα ἦτο θαυμαστὴ καὶ ὁ ὀρίζων εὐρύτατος· πάντα ἦσαν ὑπὸ τὰ βλέμματά μου οἰκίαι καὶ δένδρα καὶ ὄρη καὶ θαλάσσα, καὶ ἡ μικρὰ Ἀσία καὶ αἱ πόρρω διαφανόμεναι κλασσικαὶ νῆσοι, Σάμος καὶ Ἰκαρία.

Ἀλλὰ μεγάλη μὲ κατέλαβεν ἀπορία ἐπὶ τῇ παντελεῖ ἐλλείψει ἐπιγραφῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ πύργῳ· οὐδὲ ἀπλοῦν τι σημεῖον σταυροῦ εἶδον, καίτοι εἰσόδους καὶ ἐξόδους, στροφάς καὶ θυρίδας καὶ τοίχους καὶ λίθους ἠρεύνθησα. Τὴν ἑλλειψιν δὲ ταύτην τόσῳ μᾶλλον περιέργον ἐνόμισα, ὅσῳ πλείσται εἶνε αἱ λατινικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ σταυροὶ καὶ θυρεοὶ τῶν ἀλλαχοῦ ἦτοι ἐν Γαλατῇ Κ, πόλεως πολλῶν Γενουησιακῶν κτιρίων.

(ἀκολουθεῖ)